

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Secunda secundae Summa Theologiae

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

1 Vtrum opponatur clementiæ.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72772](#)

Nar. 1. q. 139. dubium ex Mariano in questione de crudelitate reperiatur, impugnante auctorem in hoc, quod crudelitas a crudo dicatur, propter alperitatem saporis, tum quia crudelitas a

emore inmediate vel si a cruditate venit, non propter sapore, sed propter etenim dicitur, qui in crudis carnibus abunda: tum quia omnes opus ira cundis est crudelitas, quia in omni tali est indigatio, & amor alper, &c.

¶ Ad hoc dicitur, quod quo ad nominis derivationem patet ex ipsa formatione vocabuli, quod crudelitas a crudio dicitur. Ac per hoc non nisi medie a crudore, quo crudum venit, dicitur. An autem crudelitas a crudo ratione cruditas, an ratione cruditas appellata sit, ualiquo in suo sensu abindet, modo in illam scilicet rationem non incidat, quod crudelitas solum respondeat dicatur, in suo sensu abindet, modo in illam scilicet rationem non incidat, quod crudelitas, que nihil aliud est, quam atrocitas animi in exigendis poenis.

QVAESTIO CLIX.

De crudelitate, in duos articulos divisiva.

DEINDE considerandum est de crudelitate.

Et circa hoc queruntur duo.

¶ Primo. Vtrum crudelitas opponatur clementiae.

¶ Secundo. De comparatione eius ad sauitiam, vel scriptatem.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum crudelitas opponatur clementiae.

AND PRIMUM sic proceditur. Videatur crudelitas non opponatur clementiae. Dicit enim Seneca in 2. de clementia, *quod

quoniam iracundia non ex animi alperitate, sed ex passionis velocitate, uehementia, uel firmitate operatur, crudelitas vero ex animi alperitate.

Vnde illa irascibilis, ita uoluntatem deformat ut proprium fit.

In eodem articulo in responsive ad primum, dubium ex Mariano ibidem occurrit, argente. Contra per dulcem, & auferentiam animi intelliguntur ipsi habent clementiae, & crudelitatis, aliquas duplicitates naturales auctus. Non secundum, quia extra propria efficitur, ergo primum. Sed contra, Omnis habens pertinet ad eandem virtutem, ad quae spectat ius actus proprius, sed illi habens non spectat ad iniustitiam, & iniustitiam, ergo habent inferiores actus, qui nec ad iniustitiam, nec ad iniustitiam pertinere.

¶ Ad hoc dicitur, prae distinguendo, quod habens habere interiorum auctum sibi proprium, potest in seipso dupliciter. Uno modo,

in genere naturae, puta, aliquam solutionem ita suam, quod illam non oportet quod informata sit altero habitu. Et sic fallit, et

non habens habere operationem sibi propriam. Et nulla

forte est uoluntate virtutis, quae diuobus saltatibus non agat.

Alio modo, in genere moris, & sic verum est, quod omnis habens habet auctum sibi proprium, ita quod ut sit, hoc est, ut informatus illo habitu, non est alterius habitus.

Ad argumentum ergo dicitur, quod author intelligit de ipsius ha-

dibuum virtutis clementiae, & uitii crudelitatis.

Et cum dicitur, habens & auctus proprius ad eandem spectant virtutem, conce-

natur de actu in genere moris. Et cum subditur, quod illi habitus non

A spicteat ad iniustitiam & iniustitiam, cōceditur quod non sunt habiti iniustitiae & iniustitiae. Et cum interfur ergo habent actus proprios, qui nec ad iniustitiam, nec ad iniustitiam pertinent, responderetur quod habent actus proprios in genere moris, qui ut sic, nec ad iniustitiam, nec ad iniustitiam pertinent: cum quo tamen

stet, quod illimet actus in genere naturae adiuuanciam habent alia moralitatem ex iniustitia, uel iniustitia;

vergra iste actus quod est uelle diminuere pœnam nunc, hic &c.

Secundum rectam rationem est a clementia, pro quanto ho-

stile ex animi lenitate procedit. Et idem

actus est ab appetite, pro quanto ex voluntate conformi intentioni legislatoris pro

cedit. Et similiter iste

actus, qui est uelle si-

ne modo punire, pro

quanto ex austeritate

est animi, crudeli-

tas est, pro quanto

est ablatius iniure a

proximo, quod suum

est iniustitia est. Pos-

sunt enim virtutes, &

visio in unum interio-

rem actum coire di-

ueris rationibus, &

non solum in unum

actum interiore con-

uenire.

¶ In eadem responso

ne ad primum, duo du-

bia adhuc occurunt

ad hominem. Primus

est, quod superexcessus

pœnarum, quantum

ad id, quod exterius

agitur, pertinet ad ini-

ustitiam. Hoc enim

adseratur supradic-

ti: quoniam posita

est differentia inter

clementiam, & man-

festudinem in art. 3.

quæst. 137, quod man-

festudo est moderata

passionis exterioris

punitionis. Quomo-

do statim hæc duo si-

muli, quod exterior punio-

nus hic non crudelitas, sed iniustitia tri-

batur, ibi vero clementia? Eadem enim ratio de crudelitate, & clementia est.

¶ Secundum dubium est, quia auctorem hic ponit crudelitatem di-

recte opponi clementiae, & tamen superius in q. 1. o. 2. art. 2. ad ter-

tium ponit crudelitatem & oppositum virtutum contraria (in ex-

trema medio) virtutis undicationis. Quomodo illa duo simili?

Improbabile namque est, quod unum uitium sit extrellum

respectu durarum medieram virtutis, quæ a multis possint esse plu-

rima extrema ex una parte, secundum diuersam tam en. respectu u-

nus medijs, ut de extremis magnitudinis apparet.

¶ Ad primum dubium dicitur, quod quia medium relatum ad unu-

extremum induit reliquum: iteo clementia comparata ad man-

festudinem, in utrum quod est iniustitia, scilicet, moderari exterioris

punitionis: & relata ad iniustitiam, induit quod quasi est manue

tudinis, scilicet, moderari interiore actum. Et propterea oportet con-

fiderare, ad quod propositum fermo sit, & sane intelligeretur que

dicuntur, & cellulam contrarieatates. Secundum enim ueritatem

punitionis exterior, ut diminuibus ex animi lenitate, ad crudelitatem

& ut augmentabis ex animi auferitate, ad crudelitatem spectat,

absolue autem ad iniustitiam, uel iniustitiam.

¶ Ad secundum dubium dicitur, quod propter penitentiam uocabu-

lorum crudelitatis nomine vocamus tam uitium oppositum uin-

dicacionis per excessum, quam etiam oppositum per excessum cle-

mentiae. Distinguuntur siquidem species hec ueritaria crudelitas

Secunda Secunda S. Tho. CCC 3 oppo-

opposita clementia respicit punitionem ut augmentabilem ex animi alperitate. Crudelitas vero opposita vindicationi, respicit punitionem immoderatam, ut conferente ad immunitatem personae vindicantis. Nam & ipsa vindicationis virus sub tali ratione respicit moderatam punitionem, ut superius pater.

T Super *Quaestiones*
159. *Articulum se-*
cundum.

In articulo eiusdem questionis 159. dubium ex Martino, ubi supra occurrit, argute contra authorem hic dicentes, quod crudelitas importat infictionem poenae ex culpa. Primo quia haec opinio non videtur conformis Valesio ponentimulta crudelitatis exempla, in quibus poena inficta est non ex culpa, sed ex causa. Secundo, quia non est conformis Seneca, quia non virut nomine culpe, sed caute.

Dubium secundum occurrit ex Martino ibidem dicente, quod sauitia, seu feritas non bene distinctor a Thoma, cum ait, quod secundum eam aliquis non considerat culpam eius qui punitur, sed folum hic delectatur in hominum cruciatio, tum primo, quia puniens alium propter offendit, & cum hoc delectatus in eius cruciatio, est ferus: tum secundo, quia puniens non propter culpam, sed propter propriam vilitatem, non delectatus in hominum cruciatio inauditis suppliciis, est ferus, sicut Phala ris. Et confirmatur ex dictis Thomae, dicentes, quia feritas differet a crudelitate, si cut bestialitas a malitia humanitatis & omnis effusio sanguinis inhumana & bestialis, est feritas, secundum Thomam.

Tertium dubium ex Martino circa responsum ad tertium, pro quanto dicit, quod remissio punitionis directe opponitur crudelitati, & non sauitia. Dicit enim quod ista solutio non sufficit, quia vel cuiuslibet virtutio in excessu responderet proprium uitium in defectu, vel non. Si sic, quanto quod est illud quod opponitur sauitia. Hoc enim potissimum querere videtur argumentum. Si non, tunc hoc aperi fuerat dicendum, & non pretermittendum.

Ad primum dubium dicitur, quod cum bonum sit triplex, sci-
lent utile, delectabile, & honestum, & beatis ad utile ac delectabile rendant in occasione hominum, ad honestum autem nullatenus, consequens est, ut crudelitas, quae est humana malitia, & feritas, quae malitia est bestialis, penes fines hos distinguuntur, quod crudelitas ad causam honesti boni respicit, & propterea dicatur attendere ad aliquam iustitiae causam, & ad cul-
pam: feritas autem ad utile & delectabile folum fertur, & sic bestia sauit in homines causa sui cibi, & delectationis in eo. Et licet ita videatur, proprie loquendo, quia tametsi vocabulis contingit quandoque latius uti: ideo non est mirum si quandoque autores alii, precipue non philosophi morales alteri nomine crudelitas vis fuerint. Et hoc modo forte Valerius crudelitatem sine causa honesti boni verius appetit usus est. Quod autem Seneca nomine causa non culpe utatur, nihil refert: quo-

niā uti nomine causa, intelligendū est, ut etiam non apparet, & vt nomine culpa, ut etiam non apparet, in defini-
tione primo nomine causa sit, & defini-
tione quia iniuria, in punitionibus reprobata sit.

Litas a sauitia, sine feritate non defi-
ferat. Vni enim uitriū ex una per
te unum uitium uideat esse possumus: sed clementia per fieri
abundantiam opponitur & fer-
tia, & crudelitas, ergo tideremus
sauitia, & crudelitas sit idem.

G 2. **P**rate. Ifidorum dicit in libro Etymologiarum, quod sauitia

G dicitur quali fons & uerus, qua
finitate tenet iustitiam, &
sauitia uideatur excludere reme-
sionem poenarum in iudicis, &
pertinet ad piatem: hoc autem

H dictum est ad crudelitatem per-
tinere, ergo crudelitas est idem
quod sauitia.

G 3. **P**rat. Sicut virtuti opponitur
aliquid uitium in excelle, ita etiam
& in defectu, quod quidem con-
trariatur, & virtutis, quae est in me-
dio, & uitio quod est in excelle

H sed idem uitium ad defectu perti-
nens, opponitur & crudelitas, &
seutia, & crudeliter remissio, ne
soluto. dicit enim Gregorius

Moral. Sit amor, sed non emol-
lientis: sit rigor, sed non exaspera-

rit zelus, sed non immoderata-

uiens: sit pietas, sed non plus qui
expedit parcens, ergo sauitia
idem crudelitati.

SED CONTRA est, quod Seneca

dicit in 2. de clementia, quod le
qui non est laetus, nec peccati-
ti irascitur, non dicitur crudelis,

sed ferus, sive saevus.

RESPON. Dicendum, quod no-
men sauitia, & feritatis a simili-
ne ferarum accipitur, que etiam
dicuntur saeva. Huiusmodi tam

objectionem respondeo quod potius
ideo non est illi respondendum. Argumentum
peit, an culibet uitio in excelle respon-
dit, & utrumque quod uitium opponitur
malitia, sed ex identitate unius opponi-
tur. Licer remissio in punitio, ergo ut
feritatis, & feritatis, que se tenet ex parte crudelitatis
interempionem, scilicet quod remissio
ut punitio utriusque, fed crudelitatem, non
potest, & sic remane argumentum
solutum. Curio! o autem de illi invenimus
potest, quod utile bestialitatis respondit
directe ei opposita per defectum. Et rati-
o extra humanum sum, sicut coniungit bestialitatis
no modo excedit, ita coniungit defectum
totaliter non attendatur: prout, & nos um
cuidum nullam rationem contra bestialitatem
huiusmodi habemus, aut numquam apparent bestialitatis
sunt, ideo latere indener. Atcellum ut
tristis fexus natos publice corrigit, & bestialitatis
uitium per defectum circa bestialitatem
carbone, aut calcem, seu terram, ac bestialitatem
cum a naturali cubo spectat.